

**URZĄD
PATENTOWY
PRL**

Patent tymczasowy dodatkowy
do patentu nr _____

Int. Cl.³ H02P 7/28

Zgłoszono: 23.03.82 (P. 235618)

Pierwszeństwo _____

Zgłoszenie ogłoszono: 31.01.83

Opis patentowy opublikowano: 30.04.1985

Twórcy wynalazku: Justyn Skrzętnicki, Ryszard Miazga

Uprawniony z patentu tymczasowego: UNITRA-Diora Ośrodek Badawczo-Rozwojowy
Radiofonii Odbiorczej,
Dzierżoniów (Polska)

Układ rewersyjnego sterowania silnika prądu stałego, stosowanego zwłaszcza w magnetofonie

Dziedzina techniki. Przedmiotem wynalazku jest układ rewersyjnego sterowania silnika prądu stałego, stosowanego zwłaszcza w magnetofonie. Układ ten dotyczy obwodów elektronicznych, służących do sterowania silnika elektrycznego, szczególnie małej mocy, który przeznaczony jest przede wszystkim do napędzania mechanizmu magnetofonowego.

Stan techniki. Znany układ sterowania silnika prądu stałego wykonany jest przy pomocy elektronicznych i półprzewodnikowych elementów, które tworzą mostek zrównoważony o identycznych gałęziach przyległych. W obwodach zasilania silnika układ zawiera dwie pary przeciwstawnych tranzystorów, których emitory połączone ze sobą w każdej z tych par, dołączone są do dwóch zacisków silnika. Tranzystory włączone od strony zasilacza mają kolektory połączone z napięciem zasilania, a kolektory tranzystorów przeciwstawnych dołączone są do masy układu.

Przy stosowaniu opisanego powyżej układu sterowania muszą być dodatkowo używane oddzielne zespoły elektroniczne do ustalenia zadanego stanu mostka, i wówczas w rozdzielonych od siebie obwodach przerzutników i w obwodach elementów wykonawczych układu pracuje w nim co najmniej kilkanaście tranzystorów.

Istota wynalazku. Układ rewersyjnego sterowania silnika prądu stałego, zgodny z wynalazkiem, wykonany z elementów półprzewodnikowych, tworzących mostek zrównoważony o identycznych gałęziach przyległych, które zawierają współpracujące ze sobą tranzystory typu n-p-n oraz p-n-p, charakteryzuje się tym, że w przyległych gałęziach mostka bazy dwóch tranzystorów typu n-p-n poprzez dwa rezystory połączone są z kolektorami dwóch tranzystorów typu p-n-p, których emitory włączone są do niższego napięcia zasilania, i również z nim poprzez rezystory połączone są bazy dwóch tranzystorów typu n-p-n, pracujących w konfiguracji wspólnego emitera, których kolektory podłączone są do wyższego napięcia zasilania. Tranzystor typu p-n-p, którego baza dołączona jest poprzez rezystor i łącznik do masy układu oraz tranzystor typu n-p-n, którego baza jest przez rezystor dołączona także do masy układu, są zarówno elementami czynnymi mostka i zarazem tworzą człony realizujące funkcję zapamiętania zadanego stanu pracy układu. Zawiera on ponadto włączone przeciwstawnie dwie diody, których katody są przez rezystory połączone z

bazami tranzystorów typu p-n-p, a anody tych diod włączone są do przyległych gałęzi mostka, przy czym są one za pośrednictwem rezystorów przyłączone do baz tranzystorów typu n-p-n, których bazy są przez rezystory dołączone do masy układu.

Zaletą wynalazku jest to, że w niezbyt rozbudowanym układzie sterowania zintegrowane są obwody przerzutników oraz obwody elementów wykonawczych mostka, i dzięki temu taki prosty układ spełnia zadowalająco wszystkie swe funkcje przy użyciu w nim kilku zamiast kilkunastu tranzystorów. Odpowiednie połączenia dwóch typów tranzystorów, a mianowicie typu p-n-p oraz n-p-n, umożliwiają zasilanie układu dwoma napięciami, na przykład 6 V i 12 V, przy czym podczas zasilania obwodów napięciem niższym obciąża ono zasilacz układu w znacznie mniejszym stopniu, a zastosowane napięcie wyższe pozwala dodatkowo na bezpośrednią współpracę układu sterowania z licznikiem elektronicznym lub z szeregiem diod świecących typu LED. Układ zgodny z wynalazkiem uzyskuje wyraźnie polepszoną sprawność działania dzięki obniżonemu spadkowi napięcia na tranzystorach, które pracują w konfiguracji wspólnego emitera.

Objaśnienie rysunku. Przedmiot wynalazku przedstawiony jest na rysunku w postaci schematu ideowego, który obrazuje przykładowe wykonanie układu rewersyjnego sterowania silnika prądu stałego.

Przykład realizacji wynalazku. Do istotnych elementów składowych układu, zgodnego z przykładowym wykonaniem wynalazku, należą, odpowiadające sobie w symetrycznych gałęziach mostka, pary tranzystorów T typu p-n-p oraz tranzystorów T1 i T2 typu n-p-n, a także dwie diody D, włączone przeciwstawnie w gałęziach mostka.

Układ posiada ponadto ma dwa napięcia zasilające, a mianowicie niższe napięcie U i wyższe napięcie U1. Poza tym układ ma dwa wyprowadzenia, z których wyprowadzenie L umożliwia dołączenie licznika elektronicznego lub diod świecących, a wyprowadzenie H służy do włączania mechanizmu hamowania silnika S. Układ zawiera dodatkowo znane ze swych funkcji inne jego elementy składowe jak rezystory oraz parę diod i parę łączników przyciskowych, które włączone są symetrycznie w gałęziach mostka.

Połączenia układu sterowania rewersyjnego charakteryzują się tym, że są w nim identycznie włączone dwa bieguny silnika S, a mianowicie każdy z nich połączony jest z emiterem tranzystora T2, którego baza poprzez rezystor przyłączona jest do kolektora tranzystora T1. Jego emiter dołączony jest bezpośrednio, a baza przez rezystor do masy układu. Baza tego tranzystora T1 jest poprzez dwa rezystory połączona z kolektorem tranzystora T. Jego baza jest przez rezystor dołączona zarówno do jednego z biegunów łącznika, jak też przez inny rezystor połączona jest z napięciem zasilania U, które jest również poprzez dwa rezystory połączone z bazą tranzystora T2. Drugi biegun łącznika w tej gałęzi układu dołączony jest do jego masy. Napięcie zasilania U1 załączone jest bezpośrednio do kolektora tranzystora T2.

Do bieguna silnika S jest anodą włączona dioda, której katoda dołączona jest równocześnie do kolektora tranzystora T1, i zarazem przez rezystor do bazy tranzystora T. Do niej przyłączona jest także przez rezystor katoda jednej z diod D, której anoda połączona jest przez rezystor z bazą odpowiednika tranzystora T1 w przyległej gałęzi mostka.

Wyprowadzenie L podłączone jest między rezystory, z których jeden połączony jest z bazą tranzystora T1, a drugi z kolektorem tranzystora T, do którego przyłączone jest również wyprowadzenie H.

Działanie opisanego powyżej układu rewersyjnego sterowania silnika prądu stałego polega na tym, że po załączeniu napięć U i U1 tranzystor T2 oraz jego odpowiednik mostkowy nasycają się, natomiast pozostałe tranzystory T i T1 są wtedy w stanie zatkania. Wówczas zachowana jest równowaga mostka i dlatego w układzie nie płynie żaden prąd roboczy. Zwarcie styków łącznika przyciskowego, włączonego w obwód bazy tranzystora T spowoduje jego nasycenie, jak również nasycenie tranzystorów T i T1, a tym samym zachwianie równowagi mostka i zatkanie tranzystora T2. W wyniku tego przez odpowiednik tranzystora T2 w przyległej gałęzi mostka, a następnie przez wirnik silnika S wprowadzony w ruch obrotowy przepłynie prąd roboczy do masy układu poprzez kolektor i emiter tranzystora T1 oraz kolejno przez diodę dołączoną do jego kolektora, przy czym dioda D włączona katodą w obwód bazy tranzystora T zatyka wtedy odpowiedniki tranzystorów T i T1 w przyległej gałęzi mostka.

Do zmiany kierunku obrotów wirnika silnika **S** służy drugi łącznik przyciskowy, przy czym druga dioda **D** zatyka wówczas tranzystory **T** i **T1**.

Z a s t r z e ż e n i e   p a t e n t o w e

Układ rewersyjnego sterowania silnika prądu stałego, stosowanego zwłaszcza w magnetofo-
nie, wykonany przy pomocy elementów półprzewodnikowych, które tworzą mostek zrównowa-
żony o identycznych gałęziach przyległych, zawierających współpracujące ze sobą tranzystory typu
n-p-n oraz p-n-p, **znamienny tym**, że w przyległych gałęziach mostka bazy tranzystorów (**T1**) typu
n-p-n dołączone przez rezystory do masy układu, są również poprzez dwa rezystory połączone z
kolektorami tranzystorów (**T**) typu p-n-p, których emitery załączone są do niższego napięcia
zasilania (**U**), i także do niego poprzez dwa rezystory podłączone są bazy tranzystorów (**T2**) typu
n-p-n, pracujących w konfiguracji wspólnego emitera, których kolektory włączone są do wyższego
napięcia zasilania (**U1**), przy czym tranzystory (**T**) typu p-n-p wraz z przyległymi tranzystorami
(**T1**) typu n-p-n tworzą zarówno człony realizujące funkcję zapamiętania zadanego stanu pracy
układu i są zarazem elementami czynnymi mostka, a ponadto układ zawiera dwie diody (**D**),
których katody są przez rezystory połączone z bazami tranzystorów (**T**), a anody tych diod (**D**)
włączone są do przyległych gałęzi mostka za pośrednictwem rezystorów, które połączone są z
bazami tranzystorów (**T1**) typu n-p-n dołączonymi przez rezystory do masy układu.

